

Holocaustul în România

1. Definiție

Pogrom = masacruri și jafuri organizate împotriva unei minorități etnice, culturale, sociale sau politice, beneficiind de aprobarea tacită a puterii statale, organizate mai ales împotriva populației evreiești.

2. Spațiul românesc și „problema evreiască”

- secolul I - primele atestări despre prezența evreilor pe teritoriul românesc, din perioada statului geto-dac condus de regele Decebal;
- secolele IV-XVIII - evreii s-au stabilit pe teritoriul Țării Românești (evrei sefarzi, originari din Spania), Transilvaniei și Moldovei (evrei așkenazi, originari din Galiția și Polonia);
- evreii din spațiul românesc au desfășurat o largă paletă de activități precum: negustoria, cârciumăritul, cămătăria și meșteșugurile;
- secolele XVIII-XIX - în perioada fanariotă, ca urmare a înrăutățirii condițiilor de viață a evreilor din Galiția poloneză și Basarabia rusească, aceștia s-au refugiat pe teritoriul Moldovei;
- 1832-1858 - Regulamentele Organice i-au transformat pe evreii din Principate din pământeni în străini, totodată aceștia pierzându-și dreptul de a lua pământ în arendă;
- 1859-1866 - a fost declanșat procesul de emancipare a evreilor din România, un rol important avându-l reformele adoptate în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza (Legea comunală: 1864; Codul Civil: 1865);
- 1866 - după urcarea pe tron a lui Carol I, politica față de evrei s-a schimbat: în articolul 7 al primei Constituții românești s-a specificat că doar străinii de rit creștin au putut obține calitatea de cetățean român ⇒ oficializarea „*problemei evreiești*” și anularea dispozițiilor legislative adoptate în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza;
- 1867 - ministrul de Interne liberal Ion C. Brătianu a emis un decret potrivit căruia evreii nu au avut dreptul de a se așeza la sate, nu au avut dreptul să deschidă hoteluri și restaurante și nu au putut lua în arendă proprietăți;
- 1873 - conservatorii au adoptat Legea pentru băuturile spirtoase, prin care li s-a interzis evreilor să dețină cârciumi sau debite de spirtoase la sate;
- 13 iulie 1878 - în cadrul congresului de la Berlin s-a condiționat recunoașterea independenței României de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866 ⇒ acordarea de drepturi politice și civile comunității evreiești: autoritățile române s-au opus și au optat pentru acordarea cetățeniei prin naturalizarea individuală a străinilor de rit necreștin, un proces complicat și foarte lent;
- 1878-1914 - manifestarea unui sistematic antisemitism de stat: membrilor comunității evreiești le-au fost interzise o serie de profesii și funcții (în sistemul sanitar, învățământ, administrație și magistratură) ⇒ emigrarea unui mare număr de evrei (90.000) în Europa de Vest, S.U.A. și Palestina;
- 1916-1918 - soldații evrei, alături de camarazii lor români, s-au distins în luptele desfășurate pe parcursul Primului Război Mondial;
- 1919-1938 - situația evreilor din România s-a îmbunătățit, adoptarea Constituției din 1923 consfințind egalitatea de drepturi politice și civile cu ceilalți cetățeni români (în România, conform recensământului din 1930, au locuit 728.115 evrei).

3. Antisemitism și Holocaust (1938-1944)

- 28 decembrie 1937-10 februarie 1938 - în perioada guvernării minoritare reprezentate de partidul condus de Octavian Goga, P.N.C. (Partidul Național Creștin), au fost luate primele măsuri împotriva evreilor: periodice precum *Adevărul*, *Dimineața* sau *Lupta* au fost interzise (pe motiv că au fost favorabile evreilor) și peste 120 de ziariști evrei și-au pierdut permisele de circulație pe căile ferate

române (30 decembrie 1937); au fost expropriate întreprinderi agricole, imobile și proprietăți aparținând unor instituții evreiești și/sau unor evrei, sub pretextul unor „*nevoi de utilitate publică*”; predarea religiei evreiești a fost interzisă în școlile de stat; a fost promulgată Legea revizuirii cetățeniei (22 ianuarie 1938), prin care 225.222 de evrei și-au pierdut cetățenia română (majoritari în Basarabia și Transilvania);

- 10 februarie 1938-6 septembrie 1940 - perioada domniei autoritare a regelui Carol al II-lea a accentuat caracterul antisemitismului de stat: evreii au fost discreditați prin intermediul mass-mediei (presa scrisă, știri cinematografice și radio), s-a limitat numărul acestora în diferite profesii și au fost interzise căsătoriile mixte între creștini și evrei, fiind considerați vinovați de corupția antebelică și de criza economică din 1929-1933;

- 30 iunie 1940 - la Galați, a avut loc masacrul comis de forțele armatei naționale împotriva unor cetățeni români, evrei, care au dorit să treacă în Basarabia, ocupată de U.R.S.S. (80-400 de victime);

- 1 iulie 1940 - la Dorohoi și Rădăuți, s-a desfășurat **pogromul** declanșat de militari români întorși din Basarabia (165-200 de victime printre soldații români de origine evreiască și evreii din zonă);

- 14 septembrie 1940-23 ianuarie 1941 - guvernarea legionară a adoptat o serie de decrete prin care s-a urmărit „*românizarea*” întreprinderilor: concedierea muncitorilor evrei și străini și înlocuirea acestora cu etnici români; trecerea proprietăților evreiești în posesia statului român; excluderea evreilor dintr-o serie de profesii și funcții (sistemul militar, învățământ, administrație și magistratură);

- 21-23 ianuarie 1941 - în paralel cu rebeliunea, legionarii și susținătorii acestora au inițiat și condus cel mai mare și mai violent pogrom împotriva evreilor din istoria Bucureștiului: 120-140 de victime; devastarea și/sau distrugerea a numeroase prăvălii și ateliere (616), sinagogi (25) și apartamente evreiești (547);

- 27 ianuarie 1941-23 august 1944 - în perioada guvernării mareșalului Ion Antonescu, situația evreilor din România a devenit dramatică („*curățarea terenului*”): deportări în Transnistria (peste 200.000 de evrei), foamete, boli (dizenterie și tifos exantematic) și execuții sumare;

- 27-30 iunie 1941 - la Iași, a avut loc pogromul în cadrul căruia au fost masacrați peste 14.000 de evrei, iar alți 7700 de evrei au fost deportați în Călărași (transportați în două trenuri de marfă, din cauza aglomerației, a lipsei de aer și a deshidratării au supraviețuit doar 1700 de oameni);

- 22-25 octombrie 1941 - la Odessa, a fost organizat masacrul cu titlul de „*pedepsire*” (represalii împotriva populației civile), în urma aruncării în aer a Comandamentului militar român de către partizani sau militari sovietici din armata regulată ⇒ militarii români nu au reușit să îi prindă pe autorii atentatului și s-au răzbunat pe populația civilă locală: uciderea a peste 40.000 de evrei (Odessa și Dalnic) și deportarea și exterminarea a cca. 45.000 în lagărul de concentrare de la Bogdanovca;

- 26 iunie 1940-23 august 1944 - în perioada Holocaustului din România au murit între 280.000 și 380.000 de evrei: în primele trei luni de la intrarea în război trupele române au ucis 19.000 de evrei, iar peste 100.000 de evrei au fost omorâți în județele transnistrene Golta și Berezovca (1941-1942).

4. Genocidul rromilor și persecuția sașilor

- alături de evrei, rromii (sau țigani) au fost o altă etnie din România (1930: 262.501 rromi) supusă politicii statale de genocid, fiind considerați „*nemobilizabili și periculoși pentru ordinea publică*”;

- 1 iunie 1942-decembrie 1943 - Antonescu a decis deportarea a 24.617 rromi (nomazi și stabili - nenomazi, 12% din populația totală de rromi) din România în Transnistria (județele Golta, Oceacov, Berezovca și Balta), dintre care cca. 11.000 au murit de frig, inaniție și epidemii de tifos exantematic;

- 1944 - în contextul schimbării situației militare din perioada celui de-al Doilea Război Mondial (înclinarea balanței în favoarea forțelor Aliate), deportările rromilor au încetat, iar 14.000 dintre aceștia s-au întors în România;

- 23 august 1944-8 mai 1945 - în contextul trecerii României în tabăra Aliată, a fost rândul minorității germane (sasă) să fie persecutată, acuzată de colaboraționism cu Germania nazistă, mulți sași fiind deportați în lagăre de muncă forțată din U.R.S.S.;

- 1947-1989 - în perioada comunistă, populația rromă a fost sedentarizată, iar sașii au emigrat în număr mare în Germania de Vest (R.F.G.: Republica Federală Germană).

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=jboULx6xOwM>

<https://www.youtube.com/watch?v=gV2t5SRIchY>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
11. Hitchins, Keith, *România: 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2017.
12. Guida, Francesco, *România în secolul XX*, Editura Cartier, Chișinău, 2019.
13. Duțu, Alesandru, *Armata română în război (1941-1945)*, Editura Enciclopedică, București, 2016.
14. Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Raport final*, Editura Polirom, Iași, 2005.
15. Ioanid, Radu, *Holocaustul în România: distrugerea evreilor și rromilor sub regimul Antonescu (1940-1944)*, Editura Polirom, Iași, 2019.